

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicorum, Et Aliorum
Ecclesiasticorum Speculum**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Quomodo honestas per rectam disciplinam in clero sit restituenda.
cap.xxv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

sobrietati cedat ebrietas; mansuetudini succumbat in-
manitas; dominetur leuitati auaritas; Dei & patri-
mi charitate crescente consumatur tota mundi cupiditas;
excludat parcitas vera luxuriam; castiget indolentiam
virtus ignauiam; reprimat humilitas prolixa inuerti-
tiam; pellat simplicitas pura vecordiam; nō impet-
uarietas fucata constantiam; emendati mores augent
disciplinam; frangat clementia religio sauitiam; &
funditus eradicet bonitas acquisita malitia, vterque
fatione vitiorum celebretur introductio gloriosa virtutum.
Humiliemus itaque Domino animas nostras, & in
spiritu constituti humiliato, seruientes illi dicamus
sientes cum Iudith Domino*:

a Iudith cap.

6. & 8.

Oratio humi-
lium opportune
nunc dicenda.

Domine Deus caeli, & terrae, intueere superbia in-
reticorum, & respice ad nostrā humilitatem, & facies
sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non
derelinquis praesumentes de te; & praesumentes de
& de sua virtute gloriantes humilia; & secundum vo-
luntatem tuam sic facias nobiscum misericordia tua
vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia pe-
rum, ita etiā de nostra humilitate gloriemur, & non
vlescamur nos pro his, quae patimur, sed respice
peccatis nostris haec ipsa supplicia minora esse, & magis
Domini, quasi serui qui corripimur ad emendam vitam
& non ad perditionem nostram, euenisse credamus.
Memores sumus, quia tentati sunt patres, & peccato-
fores nostri, vt probarentur, si verè colerent Deum
suum, & omnes, qui placuerunt Deo per multas tenta-
laciones transferunt fideles. Illi autem, qui tentaciones
non susceperunt, cum timore Domini & impatiencia
suam, & improprium murmurationis suae contra
Dominum protulerunt, exterminati sunt, & perierunt.

Quomodo honestas per rectam disciplinam in clero sit
restituenda. CAP. XXV.

QVod si praedictis aliisque similibus diuina dis-
ciplinā, summorum Pontificum, sacrorum con-
ciliorum, & sanctorum patrum dictis, & au-
oritatis mali, & inhonesti clerici, à virtutibus
& in primis ad humilitatem, & obedientiam

honestatem à probis & honestis viris faterna sua monitione seu correptione perducere non possint; tunc hi ne illorum peccatis consentire, eade defendere videantur, vita & excessus eorundem, illorum Superioribus denuntiabunt, iuxta Domini mandatum, & præceptum^a, quo Deus vniciuque mandauit de proximo suo^b: Si peccauerit in te, honeste, contra te, vel te sciente, vade & corripe illum inter te, & ipsum solum: Si te audierit, iuratus eris fratrem tuum, hoc est, animam, & salutem fratris tui, cum à peccatis retrahendo. Si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, qui scilicet commissum peccatum nouerunt; vel qui illi possint prodesse, & non obesse, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, & sic probari possit fraternam monitionem seu correptionem factam fuisse. Et si te non audierit, neque se correxerit, vitamque suam emendauerit, dic ecclesie, hoc est, denuntia Præbato seu Superiori, qui illius ecclesie (cui delinquens subest) caput est^c. Siquidem tam sacerdotes, quam reliqui fideles omnes summam debent habere curam de his qui peccant, quatenus eorum redargutione corrigantur à peccatis. Debet enim homo, vt D. Augustinus inquit^d, diligere proximum suum, sicut seipsum, vt quem poterit hominem beneficentia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinæ coërtione adducat ad colendum Deum. Quisquis enim Christianus iniquum sic non persequitur, Christi est inimicus. Sed non debet persequi nisi vitia Christianæ contraria veritate^e. Qui enim potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit; nihil est aliud quam fauere impietati eorum, vt Anastasius & Damasus Papa rescripserunt^f. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto factiori desinit obuiare. Qui verò consentit peccantibus, vt D. Isidorus inquit^g, maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione severissima; sciatque se cum illis simili modo culpabilem iudicandum. Cæterum si peccatum sit publicum, aut credatur monitio secreta, & fraterna nõ profutura, aut Præbatus præceperit, maximè sub pena excommunicationis, denuntiatione peccati sibi fieri non seruata forma

Denuntiatio quando Superioribus fieri debeat.

a Mat. 18. c. 16. si peccauerit. 2. q. 1. c. nouit. de iudiciis.

b Eccles. 17.

c Mat. 18. c. 16. ibid. Chrysost. Specul. lib. 3. tit. de denun. c. nouit. & ibi gloss. & DD. de iudic. c. si peccauerit. 2. q. 1. Hoff. & Goffred. in sum. tit. de accus. inquisit. c. denunt. c. diaconi. dist. 93. d. c. iam sacerdotes. 24. q. 3. e in epist. 52. et in ca. debet. 23. q. 4.

d Malorum fautores qui sint. f ca. quisquis. 23. q. 4.

e in c. qui potest. 23. q. 3. Maledictus qui consentit peccantibus.

h in c. qui consentit. 11. q. 3. Denuntiatio quando fieri possit non premissa fraterna monitione.

forma predicta, poterit tunc fraterna correptio, & monitio prætermitti^a.

a Syluest. in sum. alleg. s. Thom. et Archid. in verb. denunciatio et in verb. correptio.

b c. 2. de colufo. detegen. Iustum est, ut inobedientes seuerioribus corrigantur vindictis.

Desidia perdit disciplinam. c. iustum est, 23. q. 3. Innocentia est cohibere à peccato, vel illud punire.

d e ita plane. 23. q. 4.

Non est parcendum vitis, ne peccantium consistat voluntas.

Prælati verò habita huiusmodi denuntiatione, vel alia ratione, via, aut modo subditorum peccata, successus ad eorum notitiam deuenierint; illa secundum iuris, & SS. concilij Tridentini dispositionem, corrigere, & emendare non different, sicut supra à nobis dictum, & demonstratum est. D. enim Gregorius criminata loquel mel audita nullo modo indiscussa præteribat^b. Iustum est enim, ut, qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes paternis existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur vindictis; quatenus ceteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia. Cuncti sumant seueritatis, atque bonitatis exemplum. Nam si ecclesiastica sollicitudo vigore negligat, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profectio nocetur^c. Non est inuocentia, ut D. Augustinus inquit, parcendo sinere ut in malum grauius incidatur, sed pertinet ad innocentia officium non solum nemini malum inferre, verumetiam cohibere à peccato, vel punire peccatum: ut aut ipse qui prius odio impugnetur, corrigatur experimento, aut alij terreatur exemplo. Nā planè sociatur quis malis, si mali aliquid cuius committit, aut committentibus fauet, ut idem Augustinus ait d. Si autem neutrum facit, nullo modo lociatur. Porro, si addat tertium, ut non sit in vindicta do piger, sed vel corripiat iustus in misericordia, & arguat, vel etiam si eam personam gerit, & ratio celebrandæ pacis admittit, coram omnibus peccates arguat, ut ceteri timeant: Remoueat etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramentorum: hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum obstinate persequendi faciat: plenissimum officium non solus castissimæ innocentia, sed etiam diligentissima seueritatis impleuit. Vbi autem cetera impediuntur, illa dum semper retenta incorruptum castumque custodiam, nec faciat malum, nec approbet factum.

Qui verò vitis nutriendis parcat, & fauet, ne consistat peccantium voluntatem, non tam est misericors, quam qui non vult cultum rapere pucro, ne audiat pro-

nam, & non timet, ne vulneratum doleat, vel extin-
ctum. Non putes te tunc amare seruū tuum, vt idem
Augustinus inquit^b, quando eum non cadis; aut tunc
amare filium tuum, quando ei non das disciplinā; aut
tunc amare vicinum tuum, quando eum non corrigis.
Non est ista charitas, sed languor. Ferueat charitas ad
emendandum & corrigendū; si sunt boni mores, dele-
dent: si autem mali, emendentur. Nam qui emendat
verberare in quem datur potestas, vel coërcet aliqua di-
sciplina, vt idem alibi inquit^c, & tamen peccatū eius,
quo ab illo laesus, aut offensus est, dimittit ex corde,
vel orat, vt ei dimittatur, non solum in eo quod dimittit
ex corde, atque orat; verum etiam in eo quod corri-
pit, & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam
facit, quia misericordiam præstat. Multa enim bona
prestantur inuitis, quando eorum consultitur vtilitati,
non voluntati, quia ipsi inueniuntur sibi inimici. Nam
si lenitas, disciplina dormiat, repressa disciplina,
sæuit impunitas; & vbi gubernaculum disciplina con-
temnitur, restat, vt religio naufragetur^d. Quid ergo
faciendum est? Corripiamus (inquit idem Augulli-
nus^e) verbis? & si opus est, verberibus: sed de-
lictum dimittamus; eorum de corde abiciamus, vt
si per charitatem imponitur disciplina, de corde leni-
tas non recedat. Quid enim tam pium, quàm medi-
cus ferens ferramentum? Plorat secandus, & secatur;
plorat vrendus, & vritur. Non est illa crudelitas,
abstulit vt sæuitia medici dicatur. Sæuit in vulnus, vt
homo sanetur, quia si vulnus palpatur, homo perdi-
tur. Sic ergo ista monuerim, vt fratres nostros, qui
peccauerint, omnimodo diligamus, de corde nostro
charitatem in eos non dimittamus, & disciplinā cum
opus est, demus; ne per solutionem disciplina crescat
nequitia, & incipiamus apud Deum accusari, quia re-
citatū est nobis^f: Peccantes coram omnibus corri-
pe, vt cæteri timorem habeant. Incutis pœnam, in-
geris dolorem, sed quæris salutem. Multi amore, multi
timore correcti sunt; sed per tremorē timoris ad amo-
rem peruenierunt. Non enim sic quæritur innocētia, vt
peccat disciplina. Scriptū est^g: Disciplinam qui abiicit
infelix

a c. qui vitios,
23. 9. 1.

Non amat quis
subditū si pec-
cantum nō cor-
ripiat.

b in canon pu-
tes. 23. 9. 5.

c in c. & qui
emendat. dist.
45.

Qui remittit,
et qui corripit,
vterque mise-
retur.

Repressa disci-
plina, sæuit im-
punitas.

d Clem. fin. de
relig. dom.

e de verb. Do.
serm. 15.

Per solutionē
disciplina cre-
scit nequitia.
f 1. Tim. 5.

g Sapien. 3.

*Disciplina qui
abicit infelix
est, sed qui illam
negat, crudelis
est.*

infelix est. Bene potest addi ad ipsam sententiam: Sicut disciplina qui abicit infelix est; sic disciplina qui negat crudelis est. Teneo pro fus & ostendo quoniam feriendo pius, parcendo crudelem, Pater quoniam filium ferit, amat, & non vult puer cadi, contumaciam, consulit ad utilitatem. Quare? quia pater, quia hereditatem parat, quia successorum suorum, feriendo pius est pater, feriendo misericors est. Sed puer impunitus, & indisciplinatus sic vivat, ut pater, & pater dissimulet, pater parcat, pater perditum filium disciplinae asperitate offendere timeat, nonne parcendo crudelis est? Erudimini ergo omnes, qui vocati estis in terram, & bene iudicando non a terra praemium, sed ab illo expectate, qui fecit caelum, & terram.

*a Idem Augu.
ser. 94. de serpo.*

Deinde si quisquam inimicum suum, periculosis moribus, phreneticum factum currere videret in praecipitium, nonne tunc potius malum pro malo recedendum, si sic eum ire permitteret, quam si corrigendum, utrandumque ligaret? & tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando utilissimus, & misericordissimus extitisset: sed plane salubre operata tanto ei uberius gratias agere, quanto minus percipisse sensisset. At quibusdam ista non profuerunt: quid ideo negligenda est medicina, quia nonnulli insanabilis est pestilentia? De talibus enim scriptum est: Frustra percussisti filios vestros, disciplinam non responderunt. Quid illud alterum genus morbi grauius, & durius nobis: Verum quidem dicitis, non est quod respondeatur, sed durum est nobis traditionem parentum relinquare. Quam multi ex ipsis nunc nobiscum gaudentes pristinum pondus perniciosi sui operis acculerent, fatentur nos sibi molestos esse debuisse, ne tanquam mortifero somno, ita morbo veterioso conuulsos interirent. Non omnis, qui parcat amicus est, nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera austerius, quam blanda oscula inimici: melius est cum lenitate diligere, quam cum lenitate decipere. Villi sicut rienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negat, quam a esurienti panis fragitur, ut iniustitiae sceleris

b Ierem. 2.

*Confectu disciplinae
pretextu multi
miserant.*

c Proverb. 27.

patentur nos sibi molestos esse debuisse, ne tanquam mortifero somno, ita morbo veterioso conuulsos interirent. Non omnis, qui parcat amicus est, nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera austerius, quam blanda oscula inimici: melius est cum lenitate diligere, quam cum lenitate decipere. Villi sicut rienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negat, quam a esurienti panis fragitur, ut iniustitiae sceleris

requiescat. Putas neminem debere cogi ad iustitiam, cum legas a patremfamilias dixisse seruis: quoscūque inuenieritis cogite intrare; cum legas & ipsum Paulum ad veritatem cognoscendam & tenendam magna violentia Christi cogentis esse cōpulsū^b. Nam si nemo nec reprehendendus est à malo, nec retrahendus à malo ad bonum est; humanas & diuinas leges necesse est euacuari, vt Pelagius Papa rescripsit^c, quæ & malis poeniam, & bonis præmia iustitia suadente constituunt.

Cæterum D. Gregorius Prælatos monens^d: Summus, inquit, locus bene regitur, cum is, qui præest, vitis potius, quam fratribus dominatur. Vitius ergo se debent rectores erigere, quorum ex causa præferuntur; & cum delinquentes corrigunt, solícite attendant, vt per disciplinam culpas quidem, vt potestatis feriant, sed per humilitatis custodiã, æquales se ipsis fratribus, qui corriguntur agnoscant. Disciplina subditos tanto diuino iudicio liberioris reddat, quanto hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Seruanda itaque est, & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque inter hæc solíciter intueudum, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, soluantur iura regiminis. Et dum Prælati quisque pius, quam decet, se deicit, subditorum vitam stringere sub disciplinæ vinculo nõ possit. Quod si necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere Prælatos dura verba compellit: si etiam in ipsis modum se excessisse sentiant, non ab ipsis exigatur, vt à subditis suis veniam postulent, sicut D. Augustinus docet^e, ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas; sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto fortè corripuit, quanta beneuolentia diligant. Vnde idem D. Augustinus ad seruos Dei scribens: Præposito, inquit, tanquam patri obediatur; ipse verò non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente felicem. Honore coram vobis Prælati sit vobis, timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. Circa omnes scriptum bonorum operum præbeat exemplum; corripiat inquietos; consoletur pusillanimes; suscipiat infirmos;

G g g firmos;

Mali ad iustitiam cogendi sunt.

a Matth. 22. Luc. 14.

b Act. 9. & D. August. epi. 48. & in e. nimium. 23. q. 4.

c in c. non vos. 23. q. 5.

d lib. 26. moral. cap. 22. & 23.

Prælati qua intentione subditos corrigere debeant.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati an veniam à subditis postulare debeant, si nimis eos corripiant.

Dum nimium seruetur à Prælati humilitas, regendi frangitur auctoritas.

Præposito tanquam patri obediendum.

e in epi. ad seru. Dei, et in epi. 109. et e. quado dist. 86.

firmos; patiens sit ad omnes; disciplinam libenter
beat; metuendus imponat. Et quamvis vitium sit
necessarium, tamen plus à vobis amari appetat, quam
timeri; temper cogitans Deo se pro vobis reddendum
esse rationem. Unde vos magis obediendo non timore
vestri, sed etiam ipsius miseremini, quia inter vos quanto
loco superiore, tanto in periculo maiore versamini.

D. verò Basilius de disciplina scribens: Est autem
inquit, disciplina inductio quaedam utilis, quae cum
cum labore vitiorum maculas purgat. Quae quidem
impresensentiarum non videtur esse gaudij, sed tunc
ris; verum postremò fructum salutarem, & quantum
per ipsam exercitatis facile reddit. Hanc itaque disci-
plinam nosse non cuiuslibet est mentis, quoniam in
ti res duras tolerare desperantes, exitus, ac exitus
utilitatem ob ignaviam, & ignorantiam non expectant
sed ad diligentiam austeritatem impatientes in
dentiae vnebris, ac infirmitate remanserunt. Quae
modum pueri doctrinam despicientes ob seruos, in-
gellaque, quae magistri & paedagogi adhibere solent,
attentius dictata suscipiunt, & ipse sermo magis
non auditur: post verbera doloresque, velut vitam
aperitis auribus, & auditu, excipitur oratio, & ser-
ria custoditur: sic accidit & iis, qui diuina praeparata
audiunt, & ad ea seruanda se negligenter habent.
postquam disciplina eis inflata est à Deo, non quae
molestè semper illis inculcabantur diuina mandata,
quasi iam primùm in aures ipsorum cadant, suscipiun-
tur. Hac itaque de causa, inquit: Disciplina Domini
aperit aures meas, quoniam disciplina inderitatem
atque detrectantem corrigit, atque admonet, vt Sa-
lus plane factitabat^b, tradens Satanæ veluti puerum
cuidam tortori, & carnifici, vt erudirentur, discerent,
que minimè blasphemare. Rebellantem verò, Apo-
citantem reducit, vt pote de quo dictum est, quod
stea captiuitatis suae poenitentiam egerit. Necessaria
itaque nosse disciplinae virtutem, quoniam illa rebus
sit. Hanc demum utilitatem Salomon facile cognoscit
admonet: Ne desine paruulum instruere, & castigare
quoniam si virga eum caecideris non morietur.

*a hom. in prin-
cipiu prouerb.
Disciplina
quid sit.*

*Cur scholaribus
negligenti-
bus serua ex
flagella deunt.*

*Disciplina in-
docilem, atque
detrectantem
corrigit.
b 1. Corint. 5.*

a Prouer. 23.

in quidem virga illum percutes; animam verò illius à morte liberabis. Ipsa disciplina apud eos, qui rectè iudicant, multatè preferenda est pecuniæ. Quam ob rem dicit Salomon^a: Accipite disciplinam, & non argentum; vt in tempore tribulationis vel corpore laborante, vel rei domestica incommodis superuenientibus, nunquam de Deo malè cogites aut sentias, sed multa patientia, eius plagas ob ea, quæ admisisti, castigans, & admonitus suscipias.

Quæ olim Canonicis disciplina adhiberi soleat.

CAP. XXVI.

De Vm Canonici ecclesiarum tam cathedralium, quàm collegiatarum adhuc in claustris vitam communem ducerent, in cõcilio Aquisgranensi sub Ludouico Pio Imperatore primo^b, hæc erat illa disciplina, & correptionis præscripta regula:

Quamquam contemptores canonicarum, institutionum episcopali præcipuè iudicio plectendi sunt, quæ pena, vt ait B. Augustinus, in ecclesia nulla maior esse potest, demonstrandum tamen est, qualem ceteri Prælati, qui illis dignitate inferiores esse noscuntur, in locis sibi commissis, vbi canonicè viuunt, erga subiectos quosq. delinquentes, & ea, quæ propriè ad eorù propositum pertinet, obseruare nolentes, adhibere debeant correptionis modù. Sed quia omnis ætas vel vnus cuiusq. intelligentiæ capacitas, proprias debet habere mēsuras, & iuxta modum culparum, mēsurā extendenda est correptionis: & hæc omnia iure pendent in Prælatorum iudicio, quo & discretissimè temperanda sunt; necesse est, vt eidem Prælati circa delinquentes medici peritissimi imitentur factum, scilicet vt adhibita magnæ discipline cura quod cuique congruat, quòdyc conueniat, adhibeant. Hoc summopere perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum exhibeant fomenta curamque, quatenus nec alteri suggerant, quod nocet, nec alteri subtrahant, quod iuuat. Omissis igitur his, quorum ætati delinquenti parcendum non est, sed potius iuxta Salomonem^c, eorum latera ne inuoluescant, virgis assiduè tondenda sunt: qualiter erga ceteros delinquentes iuxta auctoritatem diuinam,

Ggg ij & fan-

*Disciplinamul
ta pecunia
preferenda est;
a Proverb. 8.*

b cap. 134.

*Regula disci-
pline & corre-
ptionis olim
præscripta Ca-
nonicis.*

*Iuxta modum
culparum ex-
tendenda est
mēsurā corre-
ptionis.*

*c Proverb. 10.
13. 21. & 23.
Eccles. 30.
Puero delin-
quenti parcen-
dum non est.
Hæc correptionis
regula vn-
de desumpta sit.*